

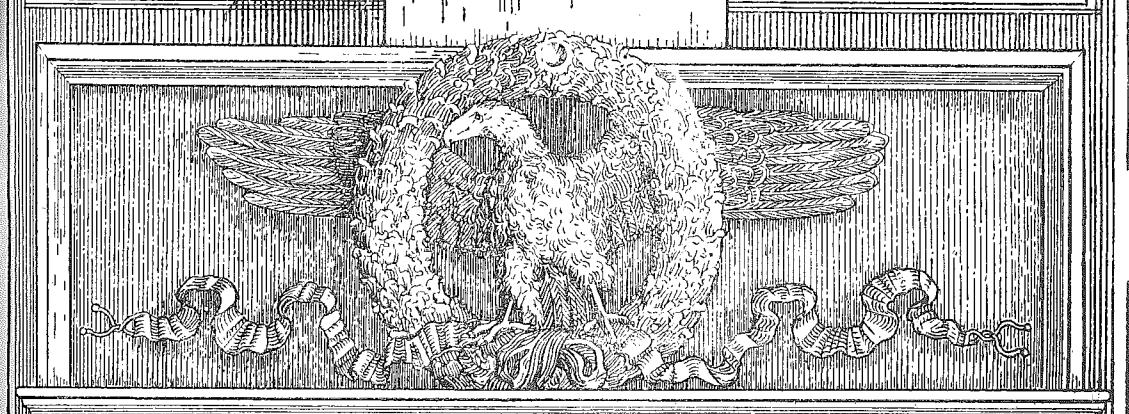
9]

ALMA ROMA

QVIDQVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

C. DEL VECCHIO.

Pro "ALMAE ROMAE,, Sociis

apud Commentarii Administratorem opuscula latine scripta venum dantur,
pretio quod sequitur:

JOSEPHI FORNARI **Communia vitae.** Phrases et formulae ad latina col-
loquia instituenda:

Fasc. II: *Voces animalium, De officiis.* – Lib. 3,00.

JOSEPHI FORNARI **Fridianus** et **Francisculi prandium,** Milesiae
fabulae scenis accommodatae apud ephebea facile agendis. – Singulæ
lib. 2; ambæ lib. 3.

HERMINII IACOBELLI **In campo latinitatis novi flores.** – Si tegu-
mento solut. lib. 4; si xyлина structura aureoque titulo decorat., lib. 5.

I. B. FRANCESIA **Euplius, Ad Romam,** Actiones dramaticæ. – Sin-
gulæ lib. 1,50.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus
pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integram ALMAE ROMAE Collectionem** habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXIII, paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellorum 225 pro Italia; pretium duplicatum, libell. scilicet 450, pro exteris gentibus, suae pecuniae valorem maiorem habentibus, quam ut Italicae pecuniae valor nunc est.

Hæ vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite*, requirendæ sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

AI

LATI

Pretium annuae suæ
pro Hispania
Helvetia franc.
tramite mitten-

AESTHE

De exqui-
animi v-
quæ

Vim creandæ
voci addita pot
appellant: quaæ
quo geno, hoc e
darum rerum
Romanos non
mussim Hodie
aquaret. Primæ
alii indiscrimin
eximiam indo
divinam vim,
etc. nuncuparu

Cui mens divin

Quapropter
tione hominē
ac præstanti
divino quodam
si in eo Geniu
uti fabulabantu

Est Deus in n
Sedibus acti

¹ OVID., Art. A

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Pretium annuae subnotationis est pro Italia libell. 12; pro Anglia shell. 12, $\frac{1}{2}$; pro Batavia flor. 7,50; pro Hispania peset. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro Helvetia franc. 15; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 20 exaequans; ante solvendum rectoque tramite mittendum ad JOSEPHUM FORNARI doctorem, Romam, 12, Via del Governo Vecchio, 96.

AESTHETICAE NOTAE

**De exquisita eaque singulari
animi virtute in pulchrum,
quae « Genius » dicitur.**

Vim creandi pulchras res, nova latinae voci addita potestate, recentiores *Genium* appellant: quae vox orta videtur ab antiquo *geno*, hoc est *gigno*, quod vim gignendarum rerum denotat. Apud Graecos et Romanos non fuit usitata vox, quae adamassim hodiernam *Genii* significationem aequaret. Primi enim dixerunt *εὐφύλαν*, quod alii indiscriminatim *bonam*, *egregiam*, *eximiam indolem*, *ingenii dexteritatem*, *divinam vim*, *mentis sacrum impetum* etc. nuncuparunt. *Genio* alludit dictum:

Cui mens divinior et os magna sonaturum ...

Quapropter communi *Genii* appellatione hominem significamus felici natura ac praestanti ingenii vi praeditum, qui divino quodam spiritu afflatus videtur, ac si in eo *Genius*, vel numen adsit amicum, uti fabulabantur Ethnici:

*Est Deus in nobis, et sunt commercia caeli:
Sedibus aethereis spiritus ille veni.*¹

Qui tali aguntur virtute, virium alacritate, mentis acumine animique calore et propensione ad certa opera artis refertos ita se praebent, ut intueri, concipere ac procreare sublimia opera valeant, quae nequeunt ceteri homines quovis nisu et studio, quavis longa educatione.

Difficile quidem est brevem exactam que *genii* definitionem digerere: non enim de una facultate et operatione sermo est; sed de compluribus corporis animique potentias in unum conspirantibus.

Quae *genium* constituunt *elementa*, ea quae sequuntur apparent:

a) *Exquisita et fidelis sentiendi facultas*, quae per aurium oculorumque praesertim ministerium venustiores ex sensibilibus obiectis formas colligat, in se exprimat, ac retineat. Qui corruptum sensum aliquem externum habet, impar invenitur ad producendam pulchritudinem, quam ministerio illius sensus mens ex sensibilibus rebus sibi compararet. Ita surdus a nativitate nequit sonitus speciem efformare; attamen eximus pictor vel sculptor evadere potest.

Praesertim sensus interni quodammodo vividiiores et promptiores esse debent in functionibus suis: inter hos praeeminet phantasia una cum aestimativa.

¹ OVID., *Art. Amat.*, l. III, v. 525.

b) *actuosa excogitandi virtus*, cuius est praeteritarum et praesentium rerum formas in unum redigere, novas et commendabiles efformare, easque omnes componere, dividere, extendere, symbolis ac aptis signis exornare, usque dum elaboratam habeat eximiam formam illam, quae vulgo *Ideale* dicitur, et est perfectus in aliquo rerum ordine typus, iuxta quem extrinsecus prodit opus.

c) *Singulare intelligendi acumen*. Mens enim principatum tenet inter omnes animi facultates; quapropter debet omnibus dominari et preeeminere. Namque, licet in artefactis creandis videatur excogitandi vis excellere, haec tamen semper intellectui subditur.

Perspicacia et tranquillitas mentis phantasiae opus et regit, et expolit, et perficit; secus, laxatis habenis, in intemperatum et abnorme cogitatio miserrime labitur.

Quod quidem intelligendi acumen ab *ingenio* differt eique longe praestat: *genius* ad pulchra efficienda alacris est, plerumque temporis ictu operatur; *ingenium* diurna maturitate et meditatione vix minimum pulchritudinis opus absolvere nititur;

d) *Affectio* denique seu *animi commotio*. In contemplatione eximiae formae sibi conceptae mens congaudet, voluntas raptur, amor servet. Genio praecellens vir, interno quo aestuat ardore, requiem non invenit nisi animata ac veluti spirantia sua opera reddat. In absumptam materiam cupit viventem infundere animam; etenim sine vita aut nulla est pulchritudo, aut brevi languescit.

Ex complexu et harmonica coaptatione praedictorum elementorum constituitur itaque *genius*, qui proinde definiri potest: *Vix creatrix et depictrix eximiarum rerum, seu singularis humanae mentis vis creandi nova, eaque convenienter repraesentandi*. *Genius* igitur non est peculiaris

et distracta facultas, neque organica neque spiritualis.

Sequitur inde, proprietates ex genii natura manentes tres esse: *foecunditatem, novitatem*, et, sit venia verbo, *exemplaritatem*. Genius est quasi arbor luxurians, quae novos atque iucundos fructus producit. Artifex eximiae rei studiosus vir est ingentis industriae multiformisque virtutis, externa obstacula nescit, quae ingrata offerat materies vincit, animique lassitudines exsuperat; usque dum incoepit perficiat opus, magna alacritate molitur, summa parique dexteritate.

Novitas genii in eo consistit, ut artifex propriam eximiam formam concipiatur a ceteris existentibus formis distinctam eamque libere in effectum adducat mediis sibi gratis. Genius est exlex, seu melius, est lex et norma sibi: unicam sequitur regulam, quam natura in eius corde insculpsit; eamque iugiter intuetur, dum immortalia opera pangit. Et hic est Heraclius lapis, quo verax discernitur genius; genius enim fallax usitatas leges in arte, statutosque consuetudine limites transgredivis, misere in imum delabitur et serpit humili. Ex adverso, verax genius, spretis compedibus, ut expedita avis, in aera sublevatur.

Hinc *exemplaritas*, quam diximus, qua Genii opera « classica » iure appellantur, meritoque ut *prototypi, formae stabiles, exemplaria* aemulationis et imitationis habentur.¹

Quod autem de libertate genii assertum est, non adeo intelligendum ac si artifex firmissimas regulas exemplaque maiorum ipse condemnet, et nulla ductus experientia, nullaque educatione suffultus,

¹ Differunt multum *exemplum* et *exemplar*: illud est quod rei probanda vel illustranda causa adhibetur: hoc autem est, ex quo similis efficitur aliqua species, quae idem est quod Graecis ἀπόγραφον Laintis transcriptum, Italis *copia* significat.

opera monstruosa concinnet. Hoc absurdum rationi esset atque alienum ab Horatii monitu:

... ego nec stadium sine divite vena,
Nec rude quid possit video ingenium; alterius sic
Altera poscit opem res et coniurat amice.

Quapropter et ipse genius in conficiendis exornandisque suis operibus educatione et diutinis exercitationibus necesse habet, ut subiecta materies suo « typo ideali » apprime respondeat. Ad rem Tullius: « Quum ad naturam eximiam atque illustrem accesserit ratio quaedam confirmatioque doctrinae, tum illud nescio quid praeclarum ac singulare solet existere ».²

Sed contemnuntur a genio leges conventionales, arbitriae, quae artifici impedimento sunt atque damno; nec non servilis plurimorum illa imitatio, contra quam inclamat Horatius:

O imitatores, servum pecus...

(Ad proximum numerum).

G. LEPORE.

S. THOMAE AQUINATIS³

Brevis chronographia vitae et operum sexto exeunte saeculo ex quo sanctorum ordinibus est adscriptus.

1269. – Hoc anno invenimus illum in capitulo generali Ord. Praed. Parisiis celebrato ad diem XIIII m. Maii; in illo capitulo respondet cum quibusdam aliis magistris ad quaestionem illis a capitulo propositam *De secreto naturali*.⁴

1269-1271. – Secundo legit in Universitate Parisiensi; fructus sui ingenii auget,

¹ De Arte poët., v. 409-11.

² Pro Archia poeta.

³ Cfr. fasc. sup.

⁴ QUETIF-ECHARD, I. c., p. 280.

at eius doctrina multos et potentes adversarios nanciscitur. Imprimis antiqui adversarii Ordinum religiosorum denuo caput extollunt, Ordines Mendicantes scriptis impetuunt; praesertim Nicolaus Lexoviensis et Gerardus de Abbatisvilla, Magistri Parisienses. Thomas contra huiusmodi hostes scribit opuscula: *De perfectione vitae spiritualis* et *Contra pestiferam doctrinam retrahentium homines a religionis ingressu*.

Hac aetate in scholis Parisiensibus periculosae Averroistiae assertiones traduntur, quas praesertim Magister Sigerus de Brabantia disseminat; contra has doctrinas Thomas insurgit et opusculum *De unitate intellectus contra Averroistas* edit.¹ Asseclae scholae antiquae: « Augustinismi », inter quos praecipuas partes gerebat Ioannes Peckham, O. M., Thomam accusant, quasi erroneas doctrinas doceat; ideo etiam contra hos verbo et scriptis doctrinam Aristotelicam a se propugnatam defendit.²

His annis inter alia videtur edidisse *Expositiones operum Aristotelis in libros perihermeneias; in libros Meteorologicorum; in librum de anima; in libros Politicorum*. Probabile est hoc tempore scripsisse quoque *Commentarium in librum de Causis; Expositionem in psalmos David; Commentarios in plures epistolas S. Pauli Apostoli*; opuscula: *Responsio ad Fr. Ioannem Vercellensem de XLII articulis et De regimine Iudeorum ad comitissam Flandriae*. Quasdam novas etiam *Quaestiones disputatas* componit, et seriem *Quodlibetorum* edit. His annis opus suum praecipuum *Summam theologicam* prosequitur. – Dum Parisiis degit, acceptissimus est in aula s. regis Ludovici, qui a Thoma saepius consilium quaerit.

¹ DENIFLE-CHATELAIN, o. c., p. 487.

² Ibid., p. 635, n. 3.

1272. — Vocatus a Moderatoribus in Italiam revertitur, at sui ipsius magnum desiderium Parisiis relinquit; ideo « Universitas artistarum » enixe rogit capitulum generale Ord. Praedicatorum Florentiae hoc anno congregatum, ut Fr. Thomam Parisios ad docendum remittat. — Interea in eadem civitate Provincia Romana Fratrum Praedicatorum, ad quam Thomas pertinebat, hoc anno celebrat suum capitulum provinciale, quod ipsi rursum mandat « quod teneat studium Romae », et statuit: « Studium generale Theologiae quantum ad locum et personas et numerum studiorum committimus plenarie Fratri Thomae de Aquino ».¹

At iam Carolus I, utriusque Siciliae rex instanter ab Ordine postulat, ut Thomas Neapolim mittatur, ut in illa Universitate doceat. Caroli vota praevalent; Thomas Neapolim proficiscitur, assignato illi a rege honorario unciae auri unius quolibet mense ».²

1272-1273. — Neapoli Theologiam docet; conciones ad populum tenet, praesertim tempore Quadragesimae anni 1273. Dum Neapoli moratur, vocem ab imagine Crucifixi audit sibi dicentem: *Thoma, bene scripsisti de me. Quam recipies a me pro tuo labore mercedem?* Cui Thomas respondit: *Domine, non nisi te.*³ Opera ingenii sui hoc tempore esse videntur: *Expositio Aristotelis in libros de caelo et mundo*; in eiusdem *libros de generatione et corruptione*; diversa opuscula, inter quae *Expositio super symbolum Apostolorum*; *Expositio orationis dominicae*; *Expositio salutationis angelicae*. Prosequitur opus *Summam theologicam* et quidem tertiam partem eiusdem *Summae*. Sed mense decembri anno 1273 cessat ab ope-

ribus conscribendis, seu, ut habetur in Processu Inquisitionis de eius vita, ab illo tempore « non scripsit, neque dictavit aliquid, imo suspendit organa scriptiois in Tertia parte Summae in tractatu *De Poenitentia* ».⁴

1274. — Gregorius X Summus Pontifex (1271-1276) vocat Thomam ad Concilium oecumenicum hoc anno Lugduni celebrandum; et ipse mense Februario Neapolim relinquit et iter in Galliam arripit; sed iam in principio itineris infirmatur; ideo cogitum diverti in Abbatiam Ordinis Cisterciensium Fossae novae. Ibi morbo de die in diem ingravescere, coram Sanctissimo Eucharistiae Sacramento sibi allato, genuflexus sic Christum in Eucharistia alloquitur: « Sumo te pretium redemptiois meae; sumo te viaticum peregrinationis meae, pro cuius amore studui, vigilavi et laboravi et praedicavi et docui; nihil unquam contra te dixi, sed si quid dixi ignorans; nec sum pertinax in sensu meo, sed si quid male dixi, totum relinquo correctioni Ecclesiae Romanae ».⁵ Tandem ad ultimum finem vitae sua devenit, et die vii m. Martii candidam animam Deo restituit.

**

Post mortem Thomae Aquinatis, percrebente fama summae eius virtutis et illam Deo confirmante miraculis, Ioannes XXII, Summus Pontifex (1316-1334), illum anno 1323 die xviii Iulii sollemniter Sanctorum fastis adscripsit. — In « bulla canonizationis » inter alia testimonia de eius sanctitate prolata, etiam hanc laudem de illius doctrina cecinit: « Laetetur itaque Mater Ecclesia, exsultet Italia, parens Campania iucundetur; Praedicatorum sacer Ordo iam iubilet, Religiosorum devotione

concrepet, Doctorum turba complaudat, animentur ad studia iuvenes, proiecti non torpeant, senes delectentur in illis, omnes in humilitate proficiant, proiecti contemplationem non deserant, mandata Dei seduli exequuntur. Nam dedit illi Deus cor, ad praecpta et legem vitae et disciplinae et sapientia humiliati exaltabit caput illius. In medio Ecclesiae aperuit os eius et implevit eum Dominus spiritu sapientiae et intellectus, stolam gloriae induit illum. Nam Veritas, quae est Christus, ipsa veris, non fictis Doctoribus pollicetur: Qui elucidant me vitam aeternam habebunt ».⁶

**

Doctorem numeris omnibus absolutum illum theologi Medii Aevi existimabant, qui sciret « instruere ut Hieronymus, destruere ut Lactantius, adstruere ut Augustinus »; haec autem omnia S. Thomas in suis operibus praestit; ideo statim post eius mortem illum vocare coeperunt *Doctorem communem*, seu *Doctorem universalis Ecclesiae*.⁷ Quum autem eius doctrina sit eximia, sublimis, « orthodoxa », etiam titulum *Doctoris Angelici* adeptus est; hac autem doctrina Thomas « rigat totam Sanctam Ecclesiam »;⁸ ideo Pius V Summus Pontifex an. 1567, die xi m. Aprilis titulum Doctoris Angelici ei confirmavit eumque inter *magnos Ecclesiae Doctores adscriptis*.⁹

Iam vero Ioannes XXII haec verba in Thomae praeconium dixerat: « Ipse plus illuminavit Ecclesiam quam omnes alii Doctores; in eius libris plus proficit homo uno anno, quam in aliorum doctrina toto tempore vitae sua ».¹⁰ Haec autem verba saecula quae subsequuta sunt comproba-

¹ Ibid., p. 505, n. 5.² QUÉTIÉ-ECHARD, o. c., p. 282.³ GUILLEMUS DE TOCCO in *Acta SS. Mart.*, I, p. 669, n. 34.⁴ *Acta SS. Mart.*, I, p. 711, n. 79.⁵ Testimonium BARTHOLOM. LOGOTHETAE in *Acta SS. Mart.*, I, p. 711, n. 80.

runt; ideo Leo XIII Summus Pontifex, anno 1880, die iv m. Augusti, Thomam *Patronum catholicarum scholarum* declaravit.

In doctrina autem S. Thomae peculiares quaedam claritas perspicitur et concinnitas, ita ut de illa in liturgia Ecclesiae dicitur: « Stilus brevis, grata facundia, celsa, clara, firma sententia »;¹¹ et « eius doctrina », — ait Innocentius VI, — « prae ceteris, excepta canonica, habet proprietatem verborum, modum dicendorum, veritatem sententiarum, ita ut nunquam, qui eam tenuerit, inveniatur a veritatis tramite deviisse, et qui eam impugnaverit, semper fuerit de veritate suspectus ».¹² Merito igitur hoc anno iubilari sexto ex quo in Sanctorum numerum est relatus, Summus Pontifex Pius XI, quem Deus diutissime sospitet, ut omnes ad eius virtutes et doctrinam sequendam excitaret, Thomam *in exemplar sanctitatis, doctrinæ et Ducem studiorum* ex specula suprema fidei ostendit.¹³

A. BACIC, O. P.

DE IESU CHRISTI PASSIONE

Augustae Taurinorum
insigniter ex vero efficta.¹⁴

V.

Appropinquat ultimum Hierosolymorum facinus, quum Iesus, eorum opera, sceleratis manibus, in Calvario occiditur. *Non moror ulterius describere talia verbis!* Adparet in primis, atque incredibili prope virorum mulierumque multitudine

¹ *Officium in eius festo, Brev. Ord. Praed.*² Citatus a Leone XIII in *bulla Aeterni Patris* apud BERTHIER, o. c., p. 191.³ *Lit. Encyc. « Studiorum Ducem », d. d. 29 Iun. 1923.*⁴ *Cfr. fasc. mens. Februario.*

pressus, Iesus, qui varie quamquam labores, mirum in modum hilari vultu, viam dolorosam arripit. Eum, legionarii illudere certantes, praecedunt, paribusque adsistunt in armis. Verum ex omnium vultu facile cognoscere possumus, ipsos hoc aegre admittere, et quasi spiritu praesentiant hominem innocentem ad necem trahere.

Sed visio biblica hinc occurrit. Ob oculos adstat mons Moria, ubi ab Abraham modesta ara adstruitur, et innocens, docilis Isaacus cernitur, qui ad sacrificium humeris ligna gerit, gaudensque gradu incedit, ut Iesus baulat Crucem. Quae vultus orisque utrius innocentia!

Pater cum famulis, iumentoque tacitus ad montem adscendit, atque insolabiliter de filii sacrificio dolens; inter eundum, multaque gemens filium hilarem miratus adspicit, et aequo animo ac voce supplici Deum adorat...

Modo, mutatis rebus, Iesum, per vias Ierusalem transeuntem cernis, terque, crucis pondere pressum, humili procumbere. Sunt ei obvia primum crinibus mulieres passis, suppliciter tristes et tunsae pectora palmis; adsunt et pueri, qui Iesum fidissime diligunt, ob insignem atque adsuam dilectionem in ipsis Magistri; ecce denique Mater, cui prae ceteris:

*Lumina maestis
Sunt immota genis!*

Verum legionarii, quorum pertimescant, ne Iesus in medio itinere laboribus obrutus occumbat, obvium quemdam, cui est nomen Simon a Cyrene, adstringunt, seu potius angariant, ut suis humeris Crucem Iesu imponat. Hinc altera mulier Iesu vultum, sanguine madentem, linteo misericorditer abstergit; sicque imaginem eius divinitus retrahit, quae, ipso dedecore atque ludibrio, pretiosior cariorque efficitur.

Et hominum turba, quae nuper per urbis moenia tegetur, in Calvariae verticem incomposita irruit.

Heraclius, ut perhibent, qui, labente septimo Christiano saeculo, ad gubernacula rerum Constantinopoli sedebat, adiuvante Deo, insignem illam de Persis victoriam retulit, qua Crucem sanctam ab ipsis paulo ante Ierusalem raptam, glorianter in suum locum ponere statuit. Multi adstant Episcopi, principes, proceres, monachi sacraeque virginis, qui in magna civium advenarumque exsultantia, circumstant Imperatori ad Calvarium incedenti. Verum dum pompa tot virorum illustris progreditur, imperator, purpureis vestibus induitus, aureaque corona multis gemmis contexta, unus, divina quadam occulta potestate impeditus, ne uno quidem gradu, e loco dimoveri potest.

Rem omnes mirantur, et manus oculosque precantes ad sidera tollunt, ne peior in ipsis, magno triumpho laetantes, nova calamitas incidat.

Tunc, silentibus omnibus, Zaccharias, sanctissimus Ierosolymarum episcopus, imperatorem, hisce verbis, solemniter admonet: «Alia equidem veste, imperator, Magister ad Calvarium incessit! Vide, isto triumphali ornatu in Cruce ferenda, quam parum Iesu Christi paupertatem atque humilitatem imitere!». Quae Heraclius Christiano more accepit, et abiecto amplissimo regalique vestitu, detractisque calceis, ac plebeio sic amictu indutus, viam facile arripuit, et plaudente omni late hominum multitudine, in eodem Calvariae situ Crucem statuit, unde fuerat a Persis asportata.

Haec historica commemoratio spectantium oculis offertur. Iesus denique defatigatus ad Calvarium pervenit. Ibi Eum rustice vestibus exuunt milites et cruci affigunt. Duo latrones funibus modo adligantur; Iesus e contra, ut omnis Hebraeorum saevities expleatur, clavis barbare crucifigitur.

Non vana tum historica alia comparatio subiicitur.

Inter praecellentes Christianas virginis, quae passim in historiis memorantur, propius ad divinum Christi exemplar accedentes, Ioannam de Arcu, omnes recentiores ponere haud dubitarunt. Et ipsa innocens, criminisque pura, hilaris eademque fortis, in rogo, pravo iudicio damnata, dulcis et moriens pro inimicis adprecatur, et maximo animi solatio, piaculum se mortis pro patria libenter exhibit.

Nec verba in eam probrosa defuerunt, quae morienti ultima acerbiora, si fieri posset, reddere certarent. Sunt in primis milites Angli, qui, undique videndi studio circumfusi ruunt, et barbare ad innocentis virginis rogum clamore vocati, novis vulneribus vexant eique illudunt.

Et septem Christi morientis mirabilia verba, quae, labentibus annis, semper esse visa sunt divini Eius amoris pignora erga homines, optimis dignisque luminibus illustrantur. Et primum memoratur: *Pater, dimite illis, nesciunt enim quid faciunt!*

Quod mandatum tam nobile atque antea propemodum gentibus incredibile, mirabiliter secuti sunt quotquot, divini Magistri vestigiis insistentes, ardenti studio veniam suis persecutoribus facile concesserunt.

In primis itaque celebratur exemplum Sancti Stephani, qui ipso christiani Nomini initio, vel inter immanem lapidum grandinem in eum immissam, hilari vultu occumbens, a Iesu Christo enixe atque elata voce veniam pro percussoribus postulat.

Altera viventium tabula praebetur a Ioanne Gualberto, patrino Florentino, qui inter armigeros suos incedens, in via ad Sancti Miniati, est forte obvius consanguineo suo, qui antea unicum eius fratrem occiderat. Quum neuter alterum declinare posset, ob sanctae Crucis reverentiam, quam homicida supplex, mortem iam subiit, brachiis signabat, vitam ei clementer indulget, et gladium ad Crucifixi pedes, sui ipsius Victor, gloriose deponit.

Interea, quasi in animi recreationem, in monte Moria, Abram filio suo revelat, ipsum esse Deo immolandum. Atque ideo eum vestibus exuit et super lapideam aram lignis circumdatam mox ignibus comburendum suaviter collocat. Et Isaac, *spes tanta nepotum*, hilari vultu ac patri mirum in modum oboediens (nec ei mors gravis est), stat, ultima exspectans Dum autem pater arrepto gladio in eo est ut filium percutiat, Angelus divinitus e caelo splendescens delapsus, gladium e manibus arripit, et haec solemniter dicit: «Ne plura, Abraham; haec tua oboedientia placita est satis Deo!».

Pro filio tunc Abraham arietem immolat, quem in spinis viderat forte implacatum.

At non ita Pater caelestis! Ipse immolari iubet Primogenitum suum, qui moriturus, clamore magno dicit, se mandatis patris docilem praebere. Quid enim sibi volunt verba: *In manus tuas, Domine, commendo Spiritum meum?*

In monte Calvario quot miserrima! Utique sunt lacrimae rerum! Ipsi milites, moestiores et manibus sua pectora percutientes, et varia confusi rerum imagine descendunt. Et sol iterum radiatus, antequam ad occasum pervenit, tres crucis splendido lumine decorat.

Per arva camposque multae late hominum larvae vagare videntur. Nonnullae admodum mulieres in Calvario restant et tacitus ipse Iohannes!

Mox per silentium manus militum proruit, qui sude crura latronum morientium barbare frangit. Iesu autem iam demortui pectus lancea vulnerat.

Nicodemus et Iosephus ab Arimathea, quum a Pilato corpus Iesu requisissent, a Cruce religiosi deponunt.

Interim nova visio biblica adparet.

Iacob, populi Israelis pater, e paterna domo secedens, ad palmam in deserto sistit, ibique super lapide caput dormiens

declinat. Per quietem lapis ille mirum in modum splendescit, atque primus est scalae illius mirabilis gradus, quae ad caelum tendit ac demum se se inter nubila condit. Per hanc vero scalam angeli caelestes cernuntur, quorum alii ascendunt, alii descendunt. Crucem affabre significant, quae cum superis homines conciliavit.

Iesus interea a Cruce detractus, inter perdonantis Matris ulnas pie deponitur. Hinc inde mulieres devotee linteis sacrum Corpus involvunt balsamisque condunt.

Tenebrae et solitudo circumdant umbra magna flebile Christi sepulcrum. Verum, immani omnium indignatione, redeunt Pharisaei cum militibus, ut Romanorum imperatoris signis monumentum defendant.

Sicque odium vel a prima Redemptio nis aetate ad illud monumentum vigilat, quod amor per saecula ab hostiis incursionibus vindicat.

Iam iam, post multa saecula, parva equitum peditumque manus emicat, qui, cruce signati, arduum Christiani Nominis votum adimplent, ut Ierusalem a barbarorum captivitate liberent.

Dum historica haec scena optime revocatur, in extrema theatri parte adsunt tres cruces immobiles. Maria, Mater perdonans a sepulcro miserrime redux, ad latera Iohannis apostoli, transit secus Crucem di vino iam corpore carentem, eamque complexa, amarissime deflet.

Omnis spectatores magno moerore et ipsi compulsi tacite observant, et maestamente mortem Christi revolvunt. Per omnem locum crudelis ubique

*Luctus, ubique pavor et plurima mortis imago.
(Ad proximum numerum).*

SUBALPINUS.

Educatio et disciplina mores facit; et id sapit unusquisque, quod didicit.

SENEC., *De moribus.*

PRO LEGE SANCTA ...

*Enses minaces, telaque dexteris
Saevis reluent: funereae cruces,
Et ferreae virgae parantur:
En prope flamma inimica stridit.
Torvum tuentes dira satellites
Tormenta tractant: turbidus imminet
Clamatque iudex: imprecantis
Vox resonat fremitusque vulgi.
Quo, quo apparatus pertinet horridus?
Quo tendit ardens impietas? metu
Quae corda franget? quos retundet
Imperiis animos iniquis?
Proh spes inane et furor impotens!
Vis nulla mentem Christicola quatit.
Ducturus aeternos in oris
Sidereis animus triumphos
Iram profanam spernit et impetum,
Qui sola possit corpora sternere.
Defessa languent barbarorum
Brachia carnificum, at vigescunt
Devota morti pectora martyrum.
Cerno puellas funibus asperis
Ad poenam adurgeri, cruentos
Accipitrum velut inter unguis
Mites columbas: quae tamen artibus
Vincunt tenellis non muliebriter
Acres dolores, donec altae
Impavidas feriant secures.
Vultu sereno stant pueri, velut
Agni luporum praeda rapacium:
Non sexus illam, hunc non senecta
A trepido revocat periclo.
Pro lege sancta fundere sanguinem
Dulce et decorum est. Additur, additur
Divina virtus atque robur
Magnanimis fidei patronis.
Felix ut arbor relligio Dei,
Imbuta multo sanguine martyrum,
Per damna per caedes ab ipso
Dicit opes animumque ferro ».
Umbra hospitali nunc tegit undique
Fructuque gentes recreat uberi,
Et maximis tentata ventis
Crescit adhuc renovatque vires.*

A. BASILI.

EPISTOLARE SOCIORUM COMMERCII

I.

**Quomodo latine dici possit illud quod
Galli refrain appellant.**

ANDREAE AVENARIO S. V. D., socio carissimo atque observando, EMM. Iové, C. M. F., s. p. d.

Quamvis id tituli satis ubique tritum, ut ex tuis appareat, quod nimur tempus ad reddendas non suppetat litteras, flocci semper esse faciendum audieram; in te tamen eo probabilius duco, quo apud me collega in cathedra carissimus, qui iisdem ac tu premitur oneribus, adeo non vacet usque, ut fere nec sibi vivat.

Ideo enimvero pleniore epistolio ad me tuo, quo primum sum recreatus, fecisti mihi gratias; satis etenim eiusmodi significabas non tibi iniucundas fuisse meas priores. Quod ni iam ab exordio bene habuissem perspectum, certo ex novissima, qua epistulam absolvisti, paragrapho, omnis mihi ambiguitas fuisse deponenda. Cogebat enim a te, id quod placuit, meam discipuli tui de Latine vertendo vocabulo gallico *refrain*, apud nostrates autem *estrabillo*, dicere sententiam.¹

Placetne tibi - ais - *repetitorios* versus appellamus? Quin placeat quum tu ita sentias? Licet enim adiectivum illud *repetitorius* in lexicis minime reperiam, Latinos, quod opinor, canones haud excedit.

Si meo tamen instituto malim uti, quod te non praeterit, id ego nominis per *postcinium* novatum quodammodo vocabulum in Latinum verterem. Rationem expostules? Bene habet.

Hispanus ipse Vivis nostratis oblector doctrinis, qui scriptor in exemplum facundus atque disertus, affectatae puritatis

scrupulis angi nunquam est passus. Ille ergo sic loquitur (*De disciplina artium*, I. II): « Quaedam vel verba vel loquendi formulae apud aliquem unum (scriptorem) tantum inveniuntur, qui si perisset, nos quae sunt germane Romana ex civitate expelleremus. Itaque in his quae dicenda sunt nova, ut ex ipsis veteribus et receptissimis, oportet analogiam non parum valere ».

Analogiam - inquit - oportet non parum valere. En tibi igitur sons inexhaustus equidem ut negotium quodlibet recens iumentum (quin immo et antiquum etiam ab his qui exstant auctoribus forte non expressum, plures namque sunt quorum opera saltem ex parte perierte) recte et vel nominibus suis, si plurimum exquiras, Latine valeas notare.

Nec temere parum Latinas censere licet voces, quae ex veteribus scriptis a lexicographis nobis sedulo sunt traditae; nam ut in eodem loco praefatus Vives asserit: « Plus tertia parte bonorum vocabulorum ex aerario linguae Latinae reiecumus tanquam adulterinos nummos et in tanta egestate fastidiosi, pauperiores in dies finus, dum unusquisque quo diligentior videatur aerarii praefectus aliquid repudiat, *nemo infert*. Ideo sermonis inopia cotidie labramus ».

Haec omnia ad *postcinium* refero.

Optime nosti, mi Avenari, huius effecti nominis radicales voces apud veteres minime compositionem refugisse. Habeas ut proposito meo aptiora adhibeam exempla *postcantativa* carmina apud Marium Victorinum (L. I *De Poetice*). « Quae (carmina) mutuo adnexa ita ex se pendent, ut alterum sine altero audiri non possit, προφύκει καὶ ἐπφύκει vocaverunt, id est antecantativa et *postcantativa*... antecantativum erit trimeter iambicus ut

*This tiburnis inter alta navium
erit dimeter postcantativum
Anice, propugnacula.*

¹ Cfr. fasc. sup. mensis Ian., pag. 11.

Non secus Apuleius *gallicinum* memit, Symmacus *tricinium*, atque *bicinium* Isidorus. Ex his si ad notitiam Latine explicandam, quae ex Gallico *refrain* comparatur, per novatum verbum *postciniuum* devenias, numquid imperitiae insimulaberis vel etiam temeritatis? De re autem satis.

Antequam epistulam occludo, te hac etiam interrogationem tenebo:

Pro *autobus* a Iacobelli proposito novo vocabulo dicere ausis Latine *autovéham*, sicut pro nostro *trania* iamdiu *electri-vehā* fuit pervulgatum?

Meus in te est animus qui fuit, quemque esse cupis. Vale.

Vici in Hispania.

II.

De nominibus quibusdam peregrinis latine redditis.

HERMINIUS M. IACOBELLI praeclarissimo
I. TASSETIO s.

Iis quae Tibi de extrariis nominibus in Italia hospitaliter receptis latine dicendis lepide disserere placuit epist. X Kal. Mart. nuper elapsi, pauca superaddam. Primum de *la boxe* inquis, nil aliud esse nisi pugilatus; « *to boxe* palma est vel pugno ferire; *the boxer*, pugil ». Igitur ex his omnibus dicere optime poterimus *boxe* idem significare ac *pugilum certamen*, vel etiam, si cui melius arriserit, *pugna pugnis pugnata*.

Sport. Anglica et ipsa vox, latino genere nata aliarum quoque linguarum communis. Contracta, seu breviata syncopa, refert vocabula *disport* - *desport*, ab Italico appellata *dporto*. Latius solatium dici poterit vel ludus. Propius vero *Gymnicum certamen*, et plural. *Gymni lusus*.

Nikel, metalli species albi, argento proxima, auroque longe vilior, cuius perhibetur inventor Cromsted. Suevicae ori-

ginis verbum reddi potest *Nikelium* - *nikelina pecunia* vel *nikelia*.

Autobus. Omnibus vehiculum nimis genericum mihi videtur: praesero dictiones: *omnibus automobus* - *omnibus automaton*.

Dreadnought (*dred-noot*) nomen est Anglorum proprium, quod sonat idem ac « sine timore »; hinc navem, quam Anglis placuit *dreadnought* titulo decorare, politiones latinarum litterarum cultiores, penes quos ius est et norma dicendi, quorumque sequi vestigia manibus pedibusque cuique supra lex esse deberet, appellationibus hisce nobilitant: *navis intrepida* - *impavida navis*. - Vale et salve.

Roma dabant postridie Kal. Aprilis MCXXIV.

COMMUNIA VITAE

De nonnullis praecepsis ab iis tenendis, qui ad latinitatem accedunt.

Quum proximis hisce diebus libros per voluntarem, qui mihi praesto forent operi, cui manus sum appositurus, ut scilicet latina colloquia communem vitam respiciencia vel ipse componerem, vel a clarissimis scriptoribus tradita, et apud alios commentarios a me edita in hodiernos mores accommodata, in *Almae Romae* paginis per Ordinem collecta referrem, in raro illo volumine, quod inscribitur: *Antonii Van Torre Dialogi familiares litterarum tirionibus in pietatis, scholae, ludorum exercitationum utiles et necessarii*, legere occurrit legum quasi decalogum, quod magister discipulo imprimis commendat ad latinitatis studium accedenti, et mihi visum est ante omnia lectorum oculis subiictere.

Est autem prouti sequitur. Loquitur magister:

« Linguae latinae studiosus, ad decem praecepta Dei, has decem sequentes leges adiicit oportet:

I. Discipulus magistrum amato et colito, non secus ac ministrum munerum Dei et parentem animorum.

II. In scholam tamquam in templum venerabundus introito.

III. Quidquid ibi accepturus es, persuasum habeto cultum esse animi, et hinc viam monstrari, qua Deo placeas et ad illum pervenias, in quo est extrema beatitudino.

IV. Puer audito praeceptorem attentus, in eumque intuetor, nisi quum inspiciens erit liber, aut scribendum.

V. Discito recte scribere et celeriter.

VI. Auditam praelectionem accurate a te ipse reposcito: lectio namque non prodest continuo ut audit a est, nisi identidem recolendo altius memoriae imprimatur.

VII. Latine semper loquitor, etiam inter Iussum; quod si quis loqui erubescat, huic linguae est facundia desperanda.

VIII. Quoties porro ex sacris litteris aliquid audies, Deum ipsum audire te arbitrator.

IX. Consuescito rectam intentionem studiis tuis praefigere; imo nihil propter humanam mercedem agere.

X. Duo verba alte animo insculpito: *Ad maiorem Dei gloriam*; alterum: *Nulla dies sine linea*.

Quum autem discipulus deinceps promittat magistro: « Praecepta haec decem mandabo memoriae »; subdit alter: « Imo vero manda exequutioni: ita enim in litterarum studio virtutumque proficies »..

Quae ut novi tirones pariter faciant, ex mea parte etiam atque etiam ipse ego rogo.

I. F.

- *Ab alio expectes alteri quod facias.*

- *Ad poenitendum properat cito qui iudicat.*

P. SYRIUS.

PRO IUNIORIBUS

Parvum antibarbarum.¹

Commentator - *Explanator*; *Interpres*.

Commissarius - *Legatus*; *Procurator*;

Curator.²

Commissio - *Mandatum*; *Missum*; *Iussum*; *Negotium*.

Communicare - *Sacram synaxim* (Christi corpus; caelestis panis alimenta; dona mensae divinae) alicui praebere (imperire; largiri); - *Sacra synaxi* (Divina dape) aliquem pascere (reficere). - Porrigere manu sua populo bona caelestis convivii. - Ad sacram synaxim (mensam; panem caelestem) accedere; *Dominicum* corpus participare; Caelesti pabulo (caelstibus epulis) pasci; Divino pane recreari; Christi corporis usurpare mysteria; Caelesti mensae accumbere; Divinum cibum capessere.

Communio - *Caelestis convivii pastio*.³

Communio generalis - *Populi coetus* ad epulum caeleste celebrandum; *Epulum Christi* frequenti populi divisum; *Conventus populi* ad Christi corpus participandum; *Eucharistiae* (Christi coenae) celebritas; *Sacrum convivium* frequenti populo datum.

Communio paschalis - *Sancta de altari libare acto Paschate*; *Festis paschalibus* domum caeleste gustare; *Pascha*

¹ Cfr. fasc. sup.

² *Commissarius generalis armorum*: Praepositus rei bellicae. - *Comim. navalis*: Praepositus rei navalium; Praefectus orae maritimae; Praefectus classis et orae maritimae; Praefectus arcis et orae maritimae. - Identidem: Praepositus arcis urbanae; Praefectus vehicularum; Praefectus alimentarius (annonae); Legatus militaris; Curator aquarum et aggerum publicorum; Curator haereditatis, castrensis commeatus, etc.

³ Ita: *Pueri mystici epuli expertes*; *Pacem sanctis de altari libatis alicui vita funeto adprecare*; *Criminum confessione rite absoluti sancta de altari reverenter libare*; *Qui admissis expiatis sancta libarit, huic supplicant poenae omnis remissio est*.

agere; Divinae Paschalis mensae conviviam esse; Paschate indictio, caelesti convivio interesse (adesse); Per Paschales ferias caelestis epulis participem exstare.¹

Communiter - Plerumque; Vulgo.

Comparative - Comparate.

Comparere (ante aliquem) - Sisterē se alicui.

Compassio - Misericordia; Commiseratio.

Compati - Misereri; Misericordia moveri (capi; affici); Dōere casum (vices) alterius.

Complexio - Corporis habitus (habitudo); Corporis constitutio; Humorum temperamentum.

Complices (rei; sceleris) - Socii; Participes rei (popularis coniurationis); Coniurati.

Computatio - Ratio. (*Computationem facere*: Exsequi numerum; Inire et subducere rationes notis).²

Computista - Computator; Ratiocinator; A rationibus; Procurator a rationibus.

Conceptus (animi) - Cogitatio; Cogitatum; Propositum; Consilium; Notio; Vis. - *Conceptus mentis*: Sensus (Cogitata) mentis.

Concernere - Spectare; Attinere.

Concilium oecumenicum - Totius ecclesiae synodus (Ecclesiae concilium) magnum; Synodus ex universa Christiana republica coacta.³

Concivis - Civis suus; Civis qui eiusdem civitatis est; Municeps.

¹ Hinc: Pascha quod egeris, tesseram habe de mensa Domini; Disce ex tessera datum mihi Paschale donum.

² Et etiam: Tabulas accepti et expensi confidere; Codicem accepti et expensi exhibere, etc.

³ Itaque: *Concilium nationale; provinciale* - Gentile concilium; Nationis vel Provinciae Synodus. - Concilium ex tota provincia coenitibus Episcopis. - Et: Concilium convocare (cogere; habere); Concilium omnium episcoporum celebrare. - *S. Congregationis Concilii Praefectus* (Romae): Praefectus S. Consilii Tridentinis decretis interpretandis.

Conclave - Locus, in quo Sacer Purpuratorum Senatus convenit novum demotum Pontifici suffecturi; Sacrum Vaticanae domus comitium.

Concupiscentia - Cupiditas; Animi libido.

Condolere - Pari dolore affici; Prope (aeque) dolere; Alicuius doloribus congruere.

Constabilis - Comes stabilis.

Confabulatio - Colloctio; Sermones.

Confessionem (sacram facere) - Poenitentiae sacramentum obire; Admissa rite accusare (apud Sacerdotem exponere; aperire; nunciare); Animi maculas detergere; Animi noxas abstergere; Animi sordes apud Sacerdotem expiare.⁴

Confidens - Fidelis; Fidus; Intimus, Consiliorum vel sermorum conscius (particeps); Amicus magno usu probatus et intime coniunctus (quocum arcana omnia communicamus).

Confidentia - Colloctio; Sermones.

Confines - Fines; Confinia; Terminus.⁵

Confirmationis Sacramentum - Sacrum chrisma; Mystica christiani militis inunctio; Christianae palestrae oleum ad animorum certamen ineundum.⁶

¹ Itaque: *Confessio generalis* - Per sacram totius anteactae vitae accusationem contractas animi sordes eluere; Sacerdoti (apud Sacerdotem) totius vitae noxas rursus explicare; De tota vita rite confiteri; A puero admissa per accusationem expiare (detere; oblitterare; expungere). - *Confessionale*: Tribunal admissis expiandis. - *Confessor, Confessarius*: Sacrae Poenitentiae minister (exceptor). - *Illi m̄ us Confessarius est*. Mihi solet operam dare confitenti; Illum habeo conscientiae meae iudicem. - *Confesso* (templum subterraneum): Hypogaeum. - *Confessio* (in basilica Sancti Petri, Romae): Sepulcrum apostolicum,

² Legati a publicum confinem constitendum, tegendum - Legati locis publicis a iudicandis; Curatores locorum publicorum. - *Praefectus S. Congregationis Confinium* (Romae): Praefectus S. Consilii finium regundorum.

³ Itaque: Sacro confirmationis oleo (almo chrismate) iniungi; Sacro chrismate imbui; Christi signo consignari (obsignari).

Confiscare - Publicare; Publice proscribere; In aerarium redigere.

Confoederare - Foedere iungere.⁷

Conformis - Congruens; Conveniens.

Confortare - Corrobore; Confirmare.⁸

Confrater - Frater; Collega; Sodalis.⁹

Confraternitas - Sodalium collegium;

Sodalitas.¹⁰

(Ad proximum numerum).

I. F.

ANNALES

Germanorum Gallorumque res.

Prodigionis quaestio in Bavariae seditionis autores Berolini agitata, tamquam causticae spumae bullam evanuisse dicendum est: sontes enim vel minima, vel nulla pena mulctati sunt.

Quin etiam huiusmodi iudicium efficit, ut nationalistarum pars vires aperte resumeret; quod quidem opportunam occasionem Gallis praebuit ut firmum consilium suum iterarent a dura adversus Germanos agendi ratione minime recedendi. Neque inde hoc solum: accessit etiam Germanicum propositum militaribus cautionibus sese opponendi donec haec nationum societati non committantur; denique mora a

¹ Itaque: *Confoederatio*: Foedus; *Confoederatus*: Foederatus.

² Sed qui vulgo *Confortator* dicitur: Capite damnatis opitulans. - *Confortatorum collegium*: Collegium sodalium capite damnatis opitulantium.

³ Ita: Sodales (Fratres) Mariales, Antoniani, Petriani, Vexillarii (Italice: *del Gonfalone*), etc.; et ex vestium colore: Albati, Pullati (Atrati), Russati. - *Sodalibus defunctis parentare*: Ad altare sacrissimamente functis vita sodalibus open a Deo rite implorare. - *Confrates congregati*: Sodales conscripti; Novi, adlecti.

⁴ *Confraternitatis Priores* - Magistri Sodalium; Magisterium Collegii. - *Confraternitatis Notarius, Secretarius*: Tabellio, Scriba Collegii.

peritis interposita referendi circa oeconomicum civitatis statum; ex qua coniicere licuit, hunc re vera longe alium esse quam qui praedicabatur. Poincaré igitur, gubernii praesidis munus, quo sese cum collegis abdicaverat, resumens, in publico legatorum coetu affirmare inter plausus potuit a Ruhris provincia Gallos pro debiti solutione tantum recessuros: non enim licere contra incertas promissiones pignora certa dimittere.

In altum igitur semper navis evehitur.

*

Ex Oriente.

**

Administratorum collegium, cui Kafandaris fuerat in Graecia praepositus, post paucos dies novo locum cessit, praeside Papanastasios, qui magna agendi praecipitavit tempus. Populi scitum scilicet in posterum differens, illico popularem civitatem regio imperio suffecit.

Ex improviso pariter Turcicae reipublicae rectores Angora in urbe congregati supremam *calippi* - ita suo sermone nuncupabant - animorum potestatem abrogarunt, et Abdul Mejid Efendi, qui eam nunc exercebat, in exilium pepulerunt. Is in Helvetiam se contulit, unde intercessionis edictum ad omnes Islamicos fideles promulgavit et religiosum conventum ad rem indixit. Arabes interim *caliphatum* professi sunt Mesopotamiae, Transiordanie et Hegiar regionum Hussein regi. De eadem re denique dictitant Gallos exsuli Tunesis sedem ultro daturos, ubi ministerio suo sub eorum tutela sit Abdul functurus.

*

**

Flumen urbs Italico regno addicta.

Die XVI superioris mensis Martii Flumen urbs, adstante Italorum rege, Italico regno sollemniter addicta est. Ita tandem civitas per saecula a matre sua avulsa, quum tamen animum, linguam moresque non

amisisset, in parentis amantissimae ulnas rediit; quod felix, bonum fortunatumque sit!

**

Ex aedibus Vaticanis.

In Vaticanis aedibus, die xxiii sacram habitum est consistorium, in quo Romana Purpura decorati sunt Georgius Gulielmus Mundelein, Archiepiscopus Chica- giensis, et Patricius Iosephus Hayes, Archiepiscopus Neo Eboracensis. In oratione a Summo Pontifice habita, quum is even- tus respiceret, qui recens facti essent, laetabilem exitum recoluit Epistolae ency- cliae mense Januario ad Galliae episco- pos missae, in qua gravissimum *Consocia- tionum dioecesiarum* negotium ita tan- dem diremptum nuntiabatur, ut eas post- hac liceret experiri. Laetabilem exitum dixit, quum, quidquid visum est, rebus diu multumque perpensis decernere, populi Gallici consensus et publicae gratae vo- luntatis significationes exceperint.

Aliud praeterea, quasi e terrarum orbis theatro, obiectum est communis catholi- corum fidei suave spectaculum pleno altero ab inito ipsius Pii XI pontificatus anno, quum singulari pietatis exemplo ubique gentium illa dies commemorata est, itemque dies ille, passim per omnes actus re- giones, qui « Poutificis diēs » tam venuste nuncupari consuevit.

Laeta ista sane et cum catholici nomi- nis dignitate utilitatibusque coniuncta; sed his alia comitari non desinunt, quae mag- gnam miserationem iniiciant et commoveant; ut religiosorum virorum et sacer- dotum in Russia captivitas permanens; eoque magis quod - ait Pontifex - peculiari aliquo intercedenti iure non omnino carere videamus.

« Est praeterea - pergit - ingens eorum numerus, qui veritatis caritatisque cupidi, unitatem pacemque sientes, ab haeresi et schismate in Nos et hanc Apostolicam

Sedem suspiciunt, quasi sparsae dissipataeque oves, quae dominici ovilis desiderio teneantur. Vix attinet dicere quam ve- hementer eos amplexari aveamus; quodsi iteratae per Nos Summi uniusque Pastoris invitationi: *Venite ad me omnes*, prope- rando ad Nos accessu respondeant, iam paternis eos allocuturi sumus verbis: *Omnia mea tua sunt*. In quo catholicis omnibus gratiam habebimus maximam, quotquot dissidentibus a se fratribus, di- vina gratia instincti, ad germanae adeptio- nem fidei viam munire contenderint, pree- judicatas convellendo opiniones, integrum tradendo catholicam doctrinam, eamque discipulorum Christi notam, quae caritas est, in se potissimum exhibendo. Frequenti- ssimos denique utriusque sexus orbos ac derelictos, debiles atque aegros, pueros et senes, ad inopiam et squalorem abaurea saepenumero mediocritate et vel ab ipsa fortunarum copia prolapsos, ut angustiis suis leniendis nonnihil opis petant, ad Nos confugere cernimus.

« Quod autem illa, quam eus Vicario in terris suo universalem paternitatem demandavit, ab omnibus naturali veluti sensu agnoscitur, tam grande id profecto est, tam magnificum quam quod maxime. At hoc ipsum paternitatis officium nimium quantum Romano Pontifici importaret moe- roris atque angustiarum, nisi adforent qui, illius paternitatis apprime consci quia in domo Patris sunt, egestati miserorum levanda facultates sumptusque suppeditarent. Itaque filii per terrarum orbem No- stri, qui sunt, Dei providentia re familiari locupletiores, fratribus adversa fortuna utentibus sic consulunt, ut per communem Patrem subvenire malint. Qua quidem re cum magnopere commoveamur, adiutori- bus istis sociisque beneficentiae Nostrae memorem Nostrum significamus animum; misericordiam enim tot filiis Nostris adhi- bitam tamquam Nobismet ipsis tributam existimamus ».

Ex his peculiari laudis mentione digni- incolae Civitatum Foederatarum Americae Septentrionalis.

Quum autem res proprius circumspiceret, Summus Ecclesiae Pastor laetus est quod in Italorum scholas una cum sanctissima Christi Crucifixi Imagine, signo ac monumento redemptionis humanae, doctrinae christianaee institutionem remi- grasset. « Verum - addit - hac in re Nobis non licet, quemadmodum velimus, omni esse sollicitudine vacuis; nam etsi confi- dimus, quibus de religiosa eiusmodi institu- tione regunda tradendave mandetur, eos et parate et sincere et salva officii con- scientia rem tanti momenti adgressuros, ipsum tamen postulat, quo fungimur, apo- stolicum ministerium, ut Venerabiles Fra- tres Italiae Episcopos, clerum et patres matresque familias in visceribus Christi obtestemur ne securi torpescant neve de nativo iure suo vigilandi et pro necessi- tate expostulandi detrahi quicquam pa- tiantur....

« Huc accedit quod non modo curis ac sollicitudinibus, ut supra diximus, verum etiam maerore afficimur ob civium cum civibus similitates ac potissimum ob vim haud raro personis, locis rebusque sacris, praetereaque iis illatam sodalitatibus, quae, quamquam religiosae ac sacrae per se non sunt, arcte tamen cum Religione et eccl- esistica hierarchia cohaerent, qua prae- eunte et duce, remoto quovis partium rerumque publicarum studio, ad catholice sentiendum ac vivendum homines singu- los societatemque domesticam et civitatem adducere nituntur. Quod enim perspicue atque plus semel ediximus, nulli prorsus licere, ad consilia dumtaxat politica vel ad sovendam partium quarumlibet causam, cum auctoritate sacra, tum catholica actione abuti, - idque ne fieret pro facultate prohibui- mus, - idcirco impositas Religioni iniurias aut vim personis, rebus institutisque cum ea coniunctis, per speciem publica- rum rationum adhibitam, iure optimo con- querimur atque improbamus. Nonnulla quidem ad exitum aut nuperrime perdu- cta aut mox perducenda libenter fatemur non iucunda accidisse, ut intermissam - quae utinam funditus retractetur - notissi- mam legem, unde satis gravia operibus legatisque piis impenderent detrimenta, ut maioris pecuniae assignationem clero sustentando, etsi ad annum tantummodo, prorogatam, decretamque sacris eius mi- nisteriis tuendis militiae vacationem. At nolimus silendo eam invehere opinionem, Apostolicam Sedem cuiquam renuntiasse aut renuntiare vel ius suum de iis rebus decernendi quae ad se unice pertinent, itemque, quicquid concessum conceden- dumve in futurum tempus, alio id nomine, quam inchoatae restitutionis, in acceptum imputare posse ».

Ultima orationis pars illuc spectavit, ut ea commemorarentur quae sive in effectu iam, sive proxime futura sunt atque spem bonam continent meliorum temporum: in his et Concilium Plenarium primum quod apud Sinarum populos haud ita multo post habebitur, et Urbana sollemnia novo alio pleno saeculo a veneratione inita in ima- ginem beatae Mariae in Portico « Salutis populi Romani », et a dedicata primum lateranensi basilica; et novus qui recurrent Annus Sanctus. et Expositio, quam vocant, Missionaria in ipsis Vaticanis aedibus comparata; ex quibus spe erigi licet futu- rum ut sacri piacularisque anni MCMXXV cursus « sic ad regnum Dei proferendum pacemque inter homines conciliandam conferat, ut optatissima Nobis ac precibus invocata nostris, *pax Christi in regno Christi* opinione citius affulget ».

Quod faxit Deus!

Kalendas Aprilibus MCMXXIV.

POPULICOLA.

Aliena nobis, nostra plus aliis placent.

P. SYRIUS.

VACUI TEMPORIS HORA

Eureka! Nova eaque decretoria morborum **medela** in America tandem reperta est, per **oscitationem**. Qui eam invenit, M. Key doctor, ita ratiocinatur: Quid est oscitatio? Nihil aliud quam medium ad quod inscii accedimus, ut a corpore coa-cervata venena depellamus. Oscitamus enim quum cibos non bene confecimus, oscitamus quum somno urgemur, oscitamus desidia, taedio; uno verbo, quum corpus nostrum, levi quidem, at indubio beneficio absumitur; tum oscitatio a pulmonibus aërem venenis corruptum excludit. Hercle! quis neget eam maxime providam medicinam exstare? Quum autem tantam afferat utilitatem, ecquid eam quam saepissime provocare non studebimus?

In haec itaque considerationem suam intendens, Keius ille accuratam oscitanditionem constituit, gymnicosque quasi ludos, per quos omnes modos omnesque circumstantias promoventes, oscitacionem suscitemus.

O felices vos Americae incolae, quibus in taedium animam vertere adhuc est datum! Scilicet in vobis poni semper potest animi status omnino diversus, qui ultiro commoveri possit, exsultare, inverti, felicitatem sibi comparare. Nobis ex adverso cinereum, ut ita dicam, pullam, sine ulla fulguratione vitam viventibus, iam non amplius conceditur sensuum varietatem percipere: vere chronico morbo affecti vocari quimus, ita ut humanissimus Key doctor frustra, credo, laboraret ad depellenda per oscitationes venena in corporibus nostris congesta.

Quid igitur nobis? Quia taedio nulla iam est potestas ora nostra laxandi, ad ieiunia et vigilia confugiamus?

Nobis enim haec saltem praecipere possumus: «Neque hodie, neque cras edam

aut dormiam, ut tandem hietem»; veluti dicamus: «Potionem chamaemelii aut pugilolum *aspirinae* sumam; quo perfrictione hac convalescam». Quum vero in dies, ob maiorem venenorum congestionem, impellens magis oscitationis necessitas fiet, illuc homines pervenient, ut diutius cibo sese abstinentes et vigilantes inedia conficiantur in ipso desiderio rebelli corpori titillationem concitandi, qua tandem hiare ipsis detur.

Dummodo ne in Keianis consultis et hoc sit: lectio latinorum articulorum meorum; quo quidem non lectorum tantum saluti, sed, - quod bonum fortunatumque fuerit - novorum sociorum accessione, et *Almae Romae* aerarii satis erit perspectum.

**

Dum indesinenter persecutor quid Bernerii ludicris poëmatiis sufficiam, en in investigationibus meis nonnullae rerum poëtiae descriptiones mihi occurserunt, quae hisce paginis non indignae viderentur. Eas colligere sategi, quarum primae de Iudis sunt: hodie igitur **pilae Iudus** sit locus, auctore Laurentio le Brun:

Iamque calent lusorum animi: color ardet in ore, Iu vultu sanguis rubet, omnesque occupat partus: Praecipites hinc inde ruunt, cursuque sequaci Atque oculis sphaerae volueri vigilantibus instant.

Quisque sibi et ludo intentus, quascumque rotetur

Missilis in partes globus, huc toto impetu fertur,

Huc avidus currit, nec raro fallitur ipsa Dextera ludentum, dum sese librat in ictus. Aut etenim tantum casu pila pulsa secundo Mittitur, aut dubio declinat verbera saltu, Aut oculos iuvenum, cursusque eludit inanis Flexibus obliquis, aut in medium acta foramen

Non ultra resilit, si quisquam audentior alta Reticulum dextra extulerit, sphaeramque volantem

Non patiatur humum declivi tangere lapsu. Quisque suas implet partes, cupidusque videri Exserit intentas curvato corpore vires, Flexibilemque manum, quoties pila pulsa resulat

Longius a latere in protenos explicat ictus; Si contra premitur, subitoque in pectore saltu Subsiliat pila, toto habilem cum corpore dextram

Contrahit, adductisque globum toto impetu nervis Torquet in aërios tractus: hic circinat orbes, Multiplicesque dolos, ludentum ut lumina fallat

Huic fugitiva volat, dextramque exosa sequatur, Fertur in oppositam partem; nec tutius illi Stare datur, firmamque negat pars altera se

Nusquam tuta quies; premitur, semperque receptis Obteritur plagis, ictusque reciprocata ictum. . .

**

locosa

Tuccius si in schola est praeiens, non equidem adest. Id sensit et hodie magister, qui postquam diu explicavit aquam inveniri posse in statu solido, liquido et aëriformi, ab eo improviso petit:

— Heus tu! Quibus igitur in statibus aqua reperiri potest?

Tuccius sine cunctatione:

— Aqua in omnibus Europæ statibus invenitur... et etiam Americæ!

Paulo post idem magister, quo planius doceret hominem esse «omnivorum», idque per exempla monstraret, Tuccium interrogavit:

— Quomodo, Tucci, vocabis gallinam? — «Omnivoram».

— Undenam hoc?

— Quia omnia comedit.

— Nos autem quae comedimus?

— Omnia pariter.

— Gratia Superis! Ergo nos sumus...

— Gallinae!

Non multum absuit quia Mentor ille... intermortuus caderet!

**

Aenigmata

I.

Recte me legito: sortes praedico futuras. Ad nihilum redigor, retrorsum si legor a te.

II.

A teneo: summum numen colo thure fratre; grante;

E teneo: pingues pasco boves et oves.

Aenigmata in superiore fasciculo proposita his respondent: 1) *Cor-pus*; 2) *Is-is*.

IOSFOR.

Libri recens dono accepti.

CROEGAERT A. *Alla fonte della pietà liturgica*. Saggio di volgarizzazione dottrinale. Traduzione italiana sulla seconda edizione francese per D. Ludovico Penel de Beaufin, O. S. B. - Augustae Taurin. edid. P. Marietti, 1922. - Ven. lib. 3.

TONOLO Sac. D. FRANCESCO. *Le Messe Domenicali*. Considerazioni sulle Messe di ogni Domenica e delle principali Feste del Signore. - Indidem. - Ven. lib. 3,50.

PINY O. P. *La chiave del puro amore*, ossia il modo ed il segreto di amar Dio soffrendo; d'amar sempre, soffrendo sempre. - Indidem. - Ven. lib. 4.

Uffizio della Settimana Santa e dell'Ottava di Pasqua. Testo latino-italiano con brevi spiegazioni e note storico-liturgiche. - Indidem. - Ven. lib. 6,50.

AD FONTEM BELLAQUEI

11]

ACTIO DRAMMATICA I. B. FRANCESIA.

Callistus et Isidorus nesciunt quid sit agendum; procedunt ad fenestras et taciti observant: postea dicit

CALL. Quae multitudo gentium!

ISID. Qui strepit!

CALL. Feruntur alacres ad portam ferream...

ISID. Quid inspecturi?

CALL. Patrem? Quaenam novitas?

Sciunt profecturum...

ISID. Timent quam proxime.

CALL. Eum salutare volunt sollemniter.

ISID. Amor qui gentis!

CALL. Quam devotus, optimus!

Hilari vultu semper et cum plausibus
Eum salutabant et citra invidiam.

ISID. Ne vocem tollerent, vetabant milites;
Sed illi fortius tunc vocem tollere,
Et benedicta postulare impavidi.
Enim quid est viris quam virtus dul-

[cior?

CALL. O mores hominum! O magna tem-

[pora!

SCENA ULTIMA.

PONTIFEX, CARDINALES et CETERI.

(Crepat ostium, et adparat Pontifex, qui patribus Cardinalibus circumdatus et iam viatorum habitu indutus, hilari adspectu procedit).

CALL.¹ Adest en Pontifex!

Vox populi Salus Pontifici!

Iubemus ipsum salutare plurimum!
Eum videre salutaturi volumus...

Magnum fit silentium in multitudine, et Pontifex, ex ipso aedium podio, clara voce, quasi ingemiscens ob immensum amoris ac reverentiae testimonium, sic alloquitur:

Me vultis admodum postremo cernere?
En adsum! Fausta laetus vobis auspi-

[cor,

¹ Elata voce ad populum conversus exclamat.

Deusque vestra prosperet negotia,
Agros, vineta, gentium commercia;
Et Galliam reddat felicem, strenuam,
In dulci pace tute, honeste positam.
Vos sed relinquo, filii carissimi,
Meam peto Romanam, sedem Pontificum...
At nescio Deus quid det in posterum...
In Sede Petri dummodo sim cupio,
Et illuc ultimum fato concedere.
Illic decet mori: apud Petri tumulum,
Fuit qui successor grandis Apostoli,
Et illinc vestram visitabo denuo
Urbem, quae properet coronam fulgidam
Ils pugnarunt qui pro Deo fortiter.
Precabor visam vos ut inter caelites,
Ubi loquamur alacres de angustiis
Nobis quae tantum meruere praemium.
Oh dulcis Fontis regio Bellaquei,
Deus te semper prosperet muneribus,
Mille pro gratiis latis Pontifici!
Ipsa Virgo Mater vos usque sospitet,
Quam vobis ambo votis perpetuis.
Vobis aeternum praesens sit auxilium
Ipsa, quae fecit liberum Pontificem,
Tuetur omnes in terrestri exilio,
Ducat securos alacres ad sidera.

Tunc Pontifex divino afflatus Spiritu,
oculis in caelum elevatis, sonora vox verba
benedictionis sacra pronunciat, et populus
animis concordibus hymnum festivum intonat:

O dies felix memoranda fastis,
Qua Petri sedes fidei magistrum
Triste post lustrum reducem beata
sorte recepit!

Dum hymnus canitur et leniter voces canitorum evanescere videntur, aulaeum lente descendit,

FINIS.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Sponsor.

ROMAE. - TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.